FOND SOUDRŽNOSTI

Tento dokument seznamuje s Fondem soudržnosti, který byl vytvořen v roce 1994 a poskytuje finanční prostředky na realizaci projektů v oblasti životního prostředí a transevropských sítí v členských státech EU, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU. Dokument nastiňuje právní rámec Fondu soudržnosti, cíle fondu, země způsobilé pro financování z fondu a rozpočtová a finanční pravidla. Popisuje rovněž, jakou úlohu v rámci Fondu soudržnosti hraje Evropský parlament.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

— Smlouva o fungování Evropské unie: Fond soudržnosti byl zřízen na základě článku 177 (konkrétně druhého odstavce), a to v souladu s cíli EU v oblasti hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

— Nařízení o Evropském fondu pro regionální rozvoj a Fondu soudržnosti (nařízení (EU) 2021/1058) stanoví zvláštní pravidla pro tyto dva fondy na období 2021–2027.

CÍLE

Fond soudržnosti byl zřízen za účelem posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti v zájmu podpory udržitelného rozvoje. V období 2021–2027 podporuje:

— investice do životního prostředí včetně oblastí souvisejících s udržitelným rozvojem a energetikou, které představují přínos pro životní prostředí,

— transevropské sítě v oblasti dopravní infrastruktury (např. TEN-T),

— technickou pomoc.

U projektů, které slouží cílům EU v oblasti ochrany životního prostředí, lze Fond soudržnosti rovněž využívat v oblastech souvisejících s udržitelným rozvojem, jako je energetická účinnost, energie z obnovitelných zdrojů a – v odvětví dopravy mimo transevropské sítě – železniční, vnitrozemská vodní a námořní doprava, systémy intermodální dopravy a jejich vzájemná interoperabilita, řízení silniční, námořní a letecké dopravy, ekologická městská doprava a veřejná hromadná doprava.

Z Fondu soudržnosti jsou financovány programy, za které společně odpovídají Evropská komise a národní a regionální orgány v členských státech EU. Země EU si vybírají, které projekty budou financovat a u kterých budou mít na starosti každodenní řízení, zatímco Komise jim pomáhá zajistit, aby projekty byly úspěšně dokončeny, a kontroluje, zda jsou finanční prostředky vynakládány řádně. Pravidla pro používání finančních prostředků jsou stanovena v nařízení o společných ustanoveních.

ZPŮSOBILÉ ZEMĚ

Fond soudržnosti je vyhrazen pro země EU, jejichž hrubý národní důchod na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU. V období let 2021 až 2027 poskytnul Fond soudržnosti podporu 15 zemím EU: Bulharsku, České republice, Estonsku, Chorvatsku, Kypru,

Litvě, Lotyšsku, Maďarsku, Maltě, Polsku, Portugalsku, Rumunsku, Řecku, Slovensku a Slovinsku.

ROZPOČTOVÁ A FINANČNÍ PRAVIDLA

Pravidla pro Fond soudržnosti na období 2021–2027 jsou stanovena v nařízení o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o Fondu soudržnosti. Podle tohoto nařízení fond podporuje projekty v rámci cíle „Investice pro růst a zaměstnanost", zejména projekty v oblasti environmentální a dopravní infrastruktury, včetně transevropských sítí.

Nařízení zachovává užší tematické zaměření politiky soudržnosti EU. Fond soudržnosti podporuje dva specifické cíle: ekologičtější, nízkouhlíkové a oběhové hospodářství (cíl 2) a propojenější Evropu (cíl 3).

V rámci politiky soudržnosti je však stanoven seznam činností, které v období 2021–2027 nelze z Fondu soudržnosti financovat. Patří k nim vyřazování jaderných elektráren z provozu nebo jejich výstavba, letištní infrastruktura (pokud se nenachází v nejvzdálenějších regionech) a některá zařízení pro nakládání s odpady (např. skládky).

Rozpočet EU pro Fond soudržnosti na období 2021–2027 je stanoven na 42,6 miliardy EUR (v cenách roku 2018, tj. z hlediska hodnoty měny v roce 2018), včetně 10 miliard EUR na Nástroj pro propojení Evropy, což je program financování EU na podporu rozvoje transevropské infrastruktury v oblastech, jako je doprava, energetika a digitální služby. Míra spolufinancování může dosáhnout až 85% hodnoty projektů.

Očekává se, že 37 % celkových finančních přídělů z Fondu soudržnosti přispěje k cílům EU v oblasti klimatu.

Prostředky z Fondu soudržnosti v období 2021–2027 pro jednotlivé země EU

Země EU	Rozpočet (v milionech EUR)
Bulharsko	1 467
Česko	7 389
Estonsko	952
Řecko	3 508
Chorvatsko	1 372
Kypr	207
Lotyšsko	1 204
Litva	1 645
Maďarsko	3 015
Malta	192
Polsko	10 750
Portugalsko	3 946
Rumunsko	4 094
Slovinsko	834
Slovensko	1 868
Celkem	42 556*

**Včetně technické pomoci (114 milionů EUR).*

Zdroj: Evropská komise, v cenách roku 2018.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Nařízení zavádějící novou politiku soudržnosti na období 2021–2027 podléhala řádnému legislativnímu postupu, v jehož rámci Evropský parlament a Rada Evropské unie přijímají právní předpisy společně a za rovných podmínek. To znamenalo, že Parlament měl plné právo navrhovat změny, a mohl tak zajistit, aby navrhovaná pravidla byla pružnější a lépe přizpůsobená potřebám zemí EU.

Ve svém usnesení ze dne 6. dubna 2022 o zahájení provádění politiky soudržnosti v období 2021–2027 Parlament konstatoval, že v jednáních o politice soudržnosti došlo především v důsledku pandemie COVID-19 ke zpoždění, které vedlo k následnému zdržení v přijímání legislativního rámce pro financování na období 2021–2027. Naléhavě vyzval Komisi, aby předložila pohotovostní plán, který by řešil případné problémy s nedočerpáním prostředků v důsledku pozdního zahájení programu, neboť se obával rozpočtových škrtů v nadcházejícím programovém období. V usnesení zdůraznil, že zpoždění při provádění politiky soudržnosti na období 2021–2027 omezují schopnost zemí EU reagovat na krize, jako je agrese Ruska vůči Ukrajině.

V září 2025 přijaly Parlament a Rada v rámci přezkumu politiky soudržnosti na období 2021–2027 v polovině období změny nařízení, kterými se řídí Evropský fond pro regionální rozvoj a Fond soudržnosti. Tyto změny umožňují zemím EU přesměrovat finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Fondu soudržnosti na nové strategické priority EU, mezi něž patří energetika, vodohospodářská

odolnost a investice související s bydlením (včetně investic do cenově dostupného a udržitelného bydlení). Podrobnější informace o tom, co se po přezkumu v polovině období změnilo, lze najít v informativním přehledu (3.1.1).

Tento dokument vypracovala tematická sekce Evropského parlamentu pro regionální rozvoj, zemědělství a rybolov. Další informace naleznete na internetových stránkách Výboru pro regionální rozvoj.

Kelly Schwarz / JOHANNA CHLÖÉ LYOR TIRINELLI
04/2026